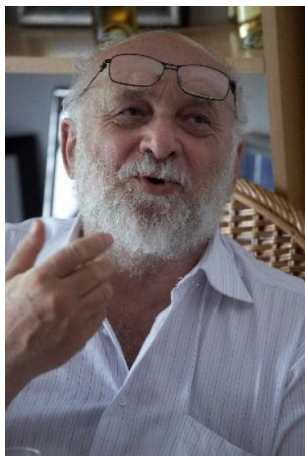

SZIGETI FERENC EMLÉKÉRE
(1945-2019)

Türelemmel és derűvel viselt, hosszan tartó súlyos betegség után 2019. július 15-én csendesen elhunyt Szigeti Ferenc, a kiemelkedő tehetségű matematikus, a modern analízis és a matematikai rendszerelmélet kiválóan képzett tudósa és legendás hírű tanára.

Az ELTE TTK Alkalmazott Analízis és Számításmatematikai Tanszék jogelődjének egykori docense, 1985-től kisebb megszakításokkal nyugállományba vonulásáig a University of Los Andes, Mérida, Venezuela vendégtanára, majd professzora, a SZTAKI Rendszer- és Irányításelméleti Kutatólaboratóriumának külső munkatársa, 1945. március 4-én született Öcsödön falusi kereskedő családba. Gimnáziumi tanulmányait Kunszentmártonban végezte. Kiemelkedő matematikai tehetsége már ebben az időben megnyilvánult: 1965-ben az Arany Dániel Matematikaversenyen korosztályában I. helyezést ért el.

Egyetemi tanulmányait az ELTE TTK matematika szakán folytatta, ahol már hallgatóként lehetőséget kapott arra, hogy az egyetemi oktatómunkában gyakorlatvezetőként részt vegyen. Az egyetem befejezése után az ELTE TTK Alkalmazott Analízis és Számításmatematikai Tanszék jogelődjén kapott állást. Játékos könnyedséggel sajátította el és tanította az alkalmazott analízis technikailag nehéz területeit, a parciális differenciálegyenletek modern elméletét, a Francis Clarke, ill. Daniel Liberzon közelmúltban megjelent könyveiben reneszánszát élő variációs számítást, vagy a klasszikus irányításelmélet Pontryagin-féle megalapozását.

Egy volt hallgatója, Simon L. Péter, az ELTE TTK professzora, a Matematikai Intézet igazgatója, az Alkalmazott Analízis és Számításmatematikai Tanszék vezetője szavait idézve:

„Lenyűgöző volt, ahogy különböző területeket összekapcsolt az óráin. A megszokott tananyagot túl a legmodernebb alkalmazásokra is felhívta a figyelmet, illetve a friss kutatási irányokat is bemutatta, és remekül exponálta a funkcionális analízis leegyszerűsítő szerepét az anyag korszerű felépítésében.”

A tanítást első számú hivatásának tekintette, és a kevésbé tekintélyes szakok hallgatóit is igényesen oktatta a modern eszközök ismeretére és önmaguk meghaladására. Ez a habitus határozta meg a matematika alkalmazásai iránti érdeklődését is.

Pályájának döntő mozzanata volt az olasz matematikai kultúrával való találkozása, az Olasz Kutatói Tanács (CNR) egyéves ösztöndíjával Nápolyban eltöltött időszak, Giuseppe Tallini professzor mellett, és a modern differenciálgeometriával való megismerkedése.

Tanítványai közül kiemelendő Michaletzky György, az ELTE TTK professzora, a TTK korábbi dékánja, több mint két évtizeden át a Valószínűségelméleti és Statisztika Tanszék vezetője, a SZTAKI egykori meghatározó külső matematikai szakértője, akinek egyéni szakirányú képzésében, majd az irányításelméletet és a modern differenciálgeometriát ötvöző szakdolgozatában is témavezetője volt.

Tom Kailath „Lineáris rendszerek elmélete” című könyvének 1980 évi megjelenése és annak tanulmányozása után érdeklődése elmozdult az irányításelmélet mérnöki vonulata felé. Ez idő tájt került kapcsolatba Bokor Józseffel is, a SZTAKI tudományos igazgatójával, az MTA korábbi alelnökével is. Ebből a szakmai kapcsolatból több évtizedes barátság és termékeny kutatási együttműködés született, amely kiterjedt a SZTAKI Rendszer- és Irányításelméleti Kutatólaboratóriumának más munkatársaira is.

A részben Edelmayer Andrással, részben pedig Molnár Sándorral kibővített team által vizsgált témák többek között a Lie-algebrák irányításelméleti alkalmazásait, Rudolf Kalman alapvető tételeinek időben változó dinamikájú rendszerekre történő kiterjesztését, hibadetektálósűrűk tervezését, ill. a control-affin dinamikus rendszerek vizsgálatát ölelték fel. E közös munkákból számos nagy hatású dolgozat született. Említésre méltó, hogy később mind Edelmayer András, mind pedig Molnár Sándor MTA doktori címet szerzett.

Szigeti Ferenc szakmai pályájának különös árnyalata az a tény, hogy ő maga, egy 1984-es sikertelen, „Folytonos tenzormezők differenciálható approximációja” címmel beadott akadémiai doktori pályázata után soha többé nem pályázott erre a címre. Talán sohasem fogjuk megtudni, hogy miért. Kirobbanó tehetsége, önzetlensége és fáradhatatlan munkálkodása fátylat borított az ő belső világának érzékeny területeire.

A szellemi élet szabadságát számtalan módon korlátozó hazai társadalmi környezetünk se volt éppen eszményi a matematika, a művészetek és az egyetemes kultúra szerelmese számára, akinek elemi belső szükséglete volt a tanítás, az érdekel nélküli emberi kapcsolatok építése. A tudományos élet groteszk játszmáit értetlenül szemlélte, aminek részben következményeként 1985-ben a hozzá különösen közel álló latin kultúrát hordozó Venezuelába ment vendégtanárnak.

Itt kisebb kitérők után az Andok világába zárt méridai egyetemen talált tartós megnyugvást. A venezuelai egyetemi, tudományos-kulturális életben még a magyarországinál is nagyobb tisztelet, szeretet és megbecsülés övezte, ez az ország lett második hazája. Személyiségének sajátos kisugárzása folytán, bárhol, idegenben is mindig otthon érezte magát, és képes volt integrálni magában a legkülönbözőbb készségeket. Venezuelában többek között lehetősége nyílt a matematika éles, kőolajipari alkalmazásaival kapcsolatba kerülnie.

Szerteágazó érdeklődése és tehetsége jele, hogy életének ebben az időszakában képzett könnyűbúvár, és az üzleti világ által is elismert nemzetközi borszakértő lett. Tudományos igényességgel megírt cikkei a bor világának legrangosabb folyóirataiban népszerűsítették a magyar bort és borászati hagyományokat. Ennek ellenére az emigráció – minden szépsége és sikere ellenére – fájdalmas következményekkel járó törés maradt az életében.

Hosszú nyári szabadságait itthon töltötte, és ezekben az időszakokban a SZTAKI Rendszer- és Irányításméleti Laboratóriumában talált befogadó szakmai és emberi közegre. Utolsó éveiben – hosszú szünet után – ismét közelebbi szakmai kapcsolatba e megemlékezés szerzőjével, az Ifjú Matematikusok Köréből ismert egykori diáktársával, akivel a nemlineáris rendszerek egy új Volterra reprezentációját fejlesztették ki – egy még vagy már befejezetlen dolgozatban.

2009-ben egy életmentő műtéten esett át, egyúttal kapott egy határozott idejű, 10 éves hosszabbításra szóló orvosi előrejelzést. Utolsó 10 évét így élte le, pergő homokóra mellett. A venezuelai válság elmélyülésével 2016-tól szigorú orvosi felügyelet mellett itthon élt.

Példaértékű, ahogy derűjét és türelmét sohase vesztette el, utolsó telefonbeszélgetéseit is az élet iránti csodálat és hála hatotta át. Hatalmas életereje okán – Elias Canetti szavait idézve – néha talán az volt az illúziója, hogy az ember mindent kibír. Álmában szembesült azzal, hogy olyan az ember élete, „mint a fű, mely reggel kisarjad és fölvirul, de estére lefomnyad, és elszárad.” *Requiescat in pace.*

Gerencsér László